

מכון תל אביב לפסיכואנליזה בת זמננו
Tel Aviv Institute for Contemporary Psychoanalysis

התוכנית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית

שנה"ל 2025-2026 | תקצירי הקורסים, הסמינרים והסדנאות | שנה ג'

סמסטר א'

העברה, העברה נגדית וביטוי בפעולה

חווה ינאי מלאך (15:00-16:25)

העברה, העברת נגד ואנאקטמנט (מימוש בפעולה) הנם מרכז המעשה הטיפולי הפסיכואנליטי. זיהויים, הבנתם וגם התרתם דרך פרושים הם המנוע שמקדם את הטיפול. בקורס אנחנו נעקוב אחר ההתפתחויות התיאורטיות של מושגים אלו מהרגע בו פרויד מזהה את תופעת ההעברה וחושב אותה כמכשול, ובהמשך מכיר בה כמרכיב משמעותי. בדומה, גם העברת הנגד הפכה מ"הפרעה", לכלי מרכזי והחלה התבוננות על ההשפעה ההדדית בין ההעברה וההעברה הנגדית. בהמשך, הגישה ההתייחסותית מתייחסת למימוש בפעולה כבלתי נמנעת בתוך יחסי מטפל-מטופל וככזו המאפשרת עיבוד ותיקון.

קורס ביון - התנועה מ-K ל-O

רוני עמיאל (16:45-18:10)

ב-1965, במהלך כתיבת ספרו Transformations, ביון חווה חוויה אישית מסעירה. הוא ניסה ניסיון כמעט נואש "להבין", להמשיג ולתפוס את החוויה הראשונית והאמיתית, אם ניתן לומר זאת כך, את ה-Emotional Experience (EE) True של מטופליו. בעיקר, של החלק הפסיכוטי שבאישיותם. להפתעתו של ביון, הכמיהה לדעת ולהבין, ה-K, מתגלה כחרב פיפיות: ככל שהבין יותר כך הבין פחות. המושג טרנספורמציה קיבל לפתע משמעות הפוכה מזו שאליה התרגלנו: כל טרנספורמציה רק מרחיקה את המגע שלנו עם החוויה המקורית - ה-O - של המטופלת.

הניסיון של ביון לתפוס את חווית המטופלת מבוסס על הקושי שלו לתפוס בשידור ישיר את החוויה הראשונית והייחודית של מטופליו, כנראה גם שלו עצמו. כהרגלו, כאשר הוא אינו מבין, הוא כותב. הכתיבה וחווית אי ההבנה שלו הם הבסיס לתאוריות החדשות שלו. תיאוריות שעד היום קשה לקוראי ביון "להבין, להמשיג ולתפוס". למשל מושג ה-O. את זה בדיוק הציע לנו ביון: לנוע מאזורי הידע וההבנה לאזורי החוויה. לוותר ככל שניתן על התיאוריה, הזיכרון, ההבנה וה- desire – האיווי – שלנו, כדי לנסות לחוות או "להיות" את החוויה הרגשית המקורית אצל המטופלים שלנו ואצלנו – ה-O.

זו הצעה יפה, אבל איך מיישמים אותה?

לשם כך נקרא יחד פרקים נבחרים מספריו: "במחשבה שנייה", "ללמוד מהניסיון", "Elements of psychoanalysis", "Transformations", ו-"קשב ופרשנות". ננסה לחוות יחד את מה שביון התכוון אליו דרך קריאה איטית ומוארת בכתביו, תוך הבאת אסוציאציות אישיות וקליניות של המשתתפים והמנחה.

מתיאוריה לפרקטיקה ההתייחסותית – קורס מתקדם

ל-י את פרי לרר (18:30-19:55)

הגישה ההתייחסותית בפסיכואנליזה מבטאת את התבססותו של אתוס פוסט-מודרני חדש. גישה זו מסמנת ויתור על השאיפה המסורתית של המטפל ה"יודע" לחשוף את "האמת ההיסטורית" של המטופל. במקומה, היא מעמידה במרכז דיאלוג השואף לאותנטיות ברגע הנוכחי. במסגרת דיאלוג זה, המטפל והמטופל, כשני סובייקטים פעילים בחדר, הופכים לשותפים ביצירה המשותפת של זהותם ועצמיותם הייחודית. בה בעת, הגישה ההתייחסותית אינה מתנתקת ממקורותיה, אלא ממשיכה להתכתב עם יסודות קאנוניים של הפסיכואנליזה. היא עושה זאת באמצעות ציטוטים והתייחסויות לקאנון, תוך שהיא מעניקה לו פרשנויות מחדשות ורעננות. למעשה, השילוב הזה, הממזג בין "ישן" ל"חדש", הוא שמהווה את המאפיין המרכזי והמזוהה ביותר עם זרם זה.

גישה זו מבצעת דה-קונסטרוקציה של מושגים קיימים ומציגה אותם מנקודת מבט שונה. חשיבותה טמונה בהיבטים המעשיים שלה ובאופן יישומה. בקורס הנוכחי נסקור מושגי יסוד מרכזיים, ובמקביל נתעמק בניתוח מקרים קליניים שיובאו על ידי המשתתפים, כדי להמחיש כיצד גישה זו באה לידי ביטוי הלכה למעשה.

סמינר קליני לשנה ג' | יעל מור, אלי הימן (20:15-21:45)

סדנת סוף סמסטר א':

נפש האדם בראי היצירה

עדי מרגלית עזר ואילנה אילתי שליט

27.01.26 (15:00-20:00)

הפסיכואנליזה עסוקה בניסיון להבין לעומק את נפש האדם מרגע לידתו, את האופן בו מושפעת התפתחותו הרגשית מסביבתו ומהקשר עם הדמויות המרכזיות בחייו. הרעיונות בפסיכואנליזה לא " נולדו מעצמם", אלא תלויים בחיים אשר מתרחשים סביבם: בחיי הרוח של האדם, התרבות, הפילוסופיה והחברה. הספרות והשירה גם הן נכתבות מתוך נפש האדם – הכותב, המשורר. ומה מחבר ביניהן? בסדנא נעסוק במספר מושגים בשני אמצעים מרכזיים: דרך קריאת מאמר תיאורטי אודות המושג ודרך קריאת מקור ספרותי/שירה הקשור במושג זה.

נחשוב, "נשחק" וניצור חיבורים נוספים דרך האופנים בהם החומרים הכתובים - פסיכואנליטיים והיצירות כאחד - נוגעים ומשתקפים בעיני המשתתפים. באופן זה נרחיב את הבנתנו ונפיח חיים במושג, במשמעותיו ובאסוציאציות שהוא מעלה. המושגים התיאורטיים דרכם נביט ביצירות יבחרו מתוך הרשימה הבאה: על היות, עצמי אמיתי ועצמי כוזב, Mirroring, משחק, ה'בדיעבד', כתיבה יצירתית ואחרים.

היצירות בהן נקרא יבחרו מתוך כתביהן של: גבריאל גרסיה מרקס, צ'כוב, יהודה עמיחי, עוזי וייל, יעל נאמן, ויסלבה שימבורסקה, נטליה גינצבורג, לואיז גליק, טובה ינסון ועוד.

סמסטר ב'

הגוף כשפה במרחב הטיפולי

אורלי פישר (15:00-16:25)

בקורס נבחן דרך חומרים תיאורטיים וקליניים את מקום הגוף וסוגיית הגוף-נפש בטיפול. כבר פרויד טען שהאגו הוא קודם כל אגו גופני וביחד עם ברוייר, בחקירתם את תופעת ההיסטריה, הוא סלל את הדרך להבנה, שגורמים נפשיים עשויים להיות מקור של כאב, גם פיזי. נלמד על מצבים נפשיים ראשוניים, שלא עברו מנטליזציה בקשר אם- תינוק ולא זכו לייצוג במיינד של התינוק ונראה כיצד מצבים, שאינם ניתנים

לחשיבה (עקב טראומה קשה או מיכל הורי פגוע) מקבלים ביטוי בחוויות עוצמתיות, לעיתים קרובות, באופן תחושתני ו/או סומטי. (נתחיל מפרויד, דרך סוזן מייאלו, ויניקוט, אוגדן, ביון, מקדוגל, ג'יאנה וויליאמס ועוד). נעסוק בהבדל בין פסיכוסומטיה במבנה נירוטי לבין כזו במבנה פסיכואנליטי ונקשיב לגוף המטפל בהקשר של זיהוי העברה והעברה נגדית סומטית. בעזרת דוגמאות המשתתפים נחבר בין תיאוריה לקליניקה גם דרך מופעים של הגוף בקליניקה: הפרעות אכילה, פגיעה עצמית לא אובדנית, התמכרויות ועוד.

על חלימה ושרעפים

ד"ר רוני כרמלי (16:45-18:10)

"It is one of these words which are so commonly used that people think they know what dreams are and speak about them without question. On what grounds do we say that the patient had a dream?" (Bion, 1978)

החלום הוא מאבני היסוד של הפסיכואנליזה. ב-1900 פרסם פרויד את פשר החלומות, וטבע את הביטוי 'דרך המלך אל הלא מודע'. פרסום זה מסמן את תחילת החשיבה הפסיכואנליטית. לאחר פרויד, ניתן לראות את תיאורית החלימה של ביון כמרכזית ביותר להתפתחות הפסיכואנליזה בנושא זה, ננסה לטעום גם מתיאוריות אחרות וליהנות מתרומתן.

בקורס ננסה להבין מהו חלום, ולעמוד על ההקשרים וההבדלים בין חלום לרווי, בין חלום לפנטזיה, בין חלימה לחלימה בהקיץ. ננסה להבין מדוע הבנת החלימה היא כה מרכזית לחשיבה הפסיכואנליטית גם היום, בד בבד עם היותה עדיין אניגמטית. במהלך הקורס נשלב למידה תיאורטית עם למידה קלינית, ונפתח מרחב לשיתוף וחשיבה על חלומות שיביאו המשתתפים, מתוך עבודתם הקלינית - בהעברה ובהעברה הנגדית.

קורס חברתי משולב עבור שנים ב' ו ג'

מרכזת: נעמה שמש (18:30-19:55)

בקורס נעסוק בקשר הדיאלקטי והמורכב בין הקליניקה של המטופל היחיד לבין המעטפת החברתית הרחבה, בתוכה מתרחשת העבודה הטיפולית. נחקור את האופנים הגלויים והסמויים, דרכם החברה והתרבות משפיעים על הנפש ומחלחלים לחדר הטיפול. נתחיל מהתנסות חווייתית שתכניס אותנו אל הרובד החברתי. הקורס מחולק למספר חלקים. בכל חלק נפגוש מרצה שתציג את ניסיונה הקליני ואת

רעיונותיה, על הממשק בין האישי לחברתי. בסיום הקורס נאסוף את הדברים שהיו, נחשוב כיצד והאם הם מתחברים, ואיך הם תורמים להבנת הקשר בין הטיפול האישי, למציאות החברתית, פוליטית ותרבותית. מצורפת הצגת הנושאים והמאמרים לפי סדר השיעורים, כפי שנוסחו על ידי המרצות.

ד"ר אפי זיו

בזמן הנתון לנו, אבקש להפגיש אתכם עם אופני החשיבה שלי על הקשרים בין הקליני והחברתי. נקרא שלושה מאמרים שכתבתי ושעוסקים בצומת שבין פסיכואנליזה, לימודי טראומה ותיאוריה ביקורתית. אני מזמינה אתכם לקרוא מתוך קשיבות לנוכחות הטיפולית של התכנים הללו בתוכנו ובנפשם של מטופלינו בעת הזו. אלו המאמרים: "טראומה עיקשת" (2012), את "מלנכוליה" (2016) ו"פסיכואנליזה כתיאוריה של שיבוש" (2023) (כולם זמינים ברשת). סקרנית לפגוש אתכם. אפי.

פרופ' עפרית שפירא-ברמן

השיעור יעסוק בתסביך האדיפלי תוך התייחסות לשני מאמרים עדכניים (יחסית ופחות יחסית);

מאמר הביאור של אוגדן על מאמרו המקורי של לואלד והמאמר שלי על תסביך אדיפוס המודרני, בהינתן זוג הורים בנות ובני אותו מגדר. הדגש הוא על השאלה מה עשויות להיות ההשלכות של הפנטזיה האדיפלית הלא מודעת בהינתן היעדר מוחלט של הורה ממשי אחת/אחד). באופן נרחב יותר הסוגיה היא אדפטציה של החשיבה הפסיכואנליטית לתהליכים חברתיים מודרניים והיישומים הקליניים האפשריים של אדפטציה כזו.

המאמר:

Shapira-Berman, O.2019 That Which Was "Not": Some Thoughts regarding Oedipus's Modern Conflict. Psychoanal. Rev., (106)(3):247-271

גליה אריאלי

בכל שיעור אתמקד בסוגיה נבדלת. בשיעור הראשון ארצה לדבר על הקשר בין חינוך לבין פסיכואנליזה כפי שאני מבינה אותו, בהתייחס בעיקר לאוכלוסיות תלמידים מרקע מוחלש. לשיעור זה מצורפים 2 מאמרים קצרים. בשיעור השני ארצה להתמקד בחוויה הסובייקטיבית של עניות, בהשפעה העצומה של התפתחות במשפחות שמודרות מתחושות של שפע ונורמטיביות, במפגש שלהם עם

סיוע נפשי הן בקליניקה והן בשדה הציבורי עם דגש על הבנה חדשה של מושג ההתנגדות. לשיעור זה יצורפו 2 מאמרים קצרים.

המאמרים

לשיעור 1 - מאמר קצר שכתבתי על עבודתי בתחום החינוך והפסיכואנליזה שנשלח לכנס בארצות הברית- אריאלי, ג. מאמר על מל"א ופסיכואנליזה

Kohl. H. (1984). I Won't Learn From You: And Other Thoughts on Creative Maladjustment pp. 27-32 The New Press

לשיעור 2- חלקים משני פרקים מתוך הספר של מיכל קרומר נבו.

1. קרומר-נבו, מיכל (2022) תקווה רדיקלית: פרקטיקה מודעת-עונוי בעבודה סוציאלית. שער שני – עמ. 127-129, 132-134 פרדס הוצאה לאור.

2. קרומר-נבו, מיכל (2022) תקווה רדיקלית: פרקטיקה מודעת-עונוי בעבודה סוציאלית. שער שני –173-189 פרדס הוצאה לאור.

ד"ר חנה אולמן

בשעורים אלו נדון בקשר שבין האישי לקולקטיבי כפי שהוא מופיע בקליניקה ובחיינו. נתחיל בפרק מתוך ספר "האישי הוא פוליטי הפוליטי הוא אישי" (קיים גם בעברית). ובשעור השני נתמקד במאמר האחרון שהופיע במארג 2025 על משמעות העדות בעקבות 7 באוקטובר.

אולמן, ח. (2025) על העדות ומשמעויותיה בזכרון האישי ובזכרון הקולקטיבי. מארג יב, 12, 162-183.

אולמן, ח. (תרגום לעברית של פרק בספר):

The personal is political, the political is personal. On the subjectivity of an Israeli analyst. In: S. Kutchuck (Ed.) Clinical implications of the Analyst's Life Experiences. pp. 98-111 NY: Routledge.

קורס בינתחומי משולב: האני בפילוסופיה, בפסיכואנליזה ובתרבות לשנים ב' ו ג'
מרכזת: ד"ר רועית דהן (18:30-19:55)
בהשתתפות: פרופ' שי פרוגל וד"ר מירי רוזובסקי

פרויד כאבי הפסיכואנליזה מפתח בכתביו תפיסת אדם שהיא בו זמנית המשך ותפנית בהגות עידן הנאורות של הפילוסופיה המערבית. במובן זה פרויד אוחז בערכים של חירות וכבוד האדם ונותן לכך ביטוי בפסיכואנליזה ולצד זאת מציע נקודות מבט

חדשות לביקורת תרבות. כך הטכניקה של הפסיכואנליזה היא ביטוי לתפיסת עולם שבה האדם כבעל תודעה עצמית תבונית נמצא במרכז. ערך החירות הוא תכלית ואמצעי בפסיכואנליזה. יתרה מזאת, לצד ביסוס מושג הלא-מודע והשפעתו על חיי הפרט והחברה, פרויד חושף את השפעת התרבות על ארגון המבנה הנפשי. תופעה זו חזקה בעת הזו של מלחמה ומשבר חברתי גדול. לדבריו: *"הפגיעה השלישית והמרה ביותר מזומנת לשאיפת-הגדלות של האדם מידי המחקר הפסיכולוגי של היום, המבקש להוכיח ל"אני" שאין הוא אפילו אדון בביתו".* (זיגמונד פרויד, מבוא לפסיכואנליזה)

מושג האני הוא אחד המושגים המרכזיים של הפסיכואנליזה. הוא התגלגל אליה מהמחשבה הפילוסופית שקדמה לה וממשיך לקבל משמעויות שונות לאורך תולדות הפסיכואנליזה. אחת התמורות הגדולות בו במחשבת הפסיכואנליזה הייתה עם יצירת מושג הנרקיסיזם, שאף גלש מן הפסיכואנליזה לאמנות ולמחשבת התרבות. תמורה נוספת התחוללה עם יצירת מושג האני-העליון, שמוסיף עוד רובד למשמעות מושג האני ומעניק פרשנות ייחודית למוסר האנושי. בקורס נעקוב אחר התפתחות מושג האני מן הפילוסופיה לתוך הפסיכואנליזה ונעמוד על התמורות שמושגי הנרקיסיזם והאני-העליון חוללו בו והשפיעו על הפסיכואנליזה ועל תפיסת האדם, המוסר והתרבות. בהמשך לכך נבחן את מושג האני מתוך ובתוך הספרות: בכתיבה ובעיון ביצירות ספרות נבחן את האפשרויות הפואטיות של המספר בגוף ראשון לעומת המספר שבגוף שלישי, וננסה לנסח בכתיבה את משמעות האני כקול סיפורי.

סמינר קליני לשנה ג' (המשך) | יעל מור, אלי הימן (20:15-21:45)

סדנת סוף סמסטר ב':

ארוס, מיניות ותשוקה בפסיכואנליזה ובקבלה
ד"ר חנה אולמן, ד"ר רות קרא-איונוב קניאל

30.06.26 (15:00-20:00)

בסמינר בינתחומי זה נדון ב"חומר הנפץ" של הרגשות "המסוכנים ביותר" (כפי שכינה זאת פרויד) של אהבה ותשוקה שעולים בקשר האנליטי, הן כפוטנציאל לקידום התהליך והן כפוטנציאל נפיץ לחציית גבולות. נתבונן במשמעויות של אהבה ותשוקה בהעברה ובהעברה הנגדית ובדרכים האפשריות לעשות בהן שימוש בטיפול

הפסיכודינמי. בנוסף לכך, נעסוק במקורות מתוך המקרא וספרות הקבלה בימי הביניים.

נבקש ליצור דיאלוג בין חקר המיתוסים ותולדות הדתות לבין הפסיכואנליזה, ולדון בשאלת מקומו המרכזי של הארוס בתפיסת הבריאה, ביחסים בין אדם לאל, ובתיאוריית הפיתוי האלוהי והאימהי.

סדנאות שנתיות:

מצבים מנטליים ראשוניים

דורית רינגרט, יניב כץ

בארבעת מפגשי הסדנה נעסוק בחוויות מוקדמות וראשוניות, בתהליכי ההתפתחות הראשונית של הנפש, ובמצבים תחושתיים קדם מילוליים המהווים את המימד הקדום ביותר של ההתנסות האנושית. נעסוק בחרדות ראשוניות ובהתמודדות איתן, בתהליכי יצירת מעטפות המרחב הנפשי, בתנאים לייצוב גבולותיו, ובהתבססות האפשרות להפנמת ייצוגים, לסימבוליזציה ולחשיבה. נתייחס לאופן בו היבטים בלתי מעוכלים ובלתי מיוצגים באים לידי ביטוי בקליניקה ונעסוק בתהליכי החזקה, הכלה והשבה המאפשרים מנטליזציה ואיחוי. נפגוש תהליכים ראשוניים אלה גם דרך האומנות, בתוך תהליכי היצירה ובייצוגם.

סיומים ופרידות (בתוכנית הלימודים, בטיפול ובחיים) באמצעות תהליכי יצירה

בחומרי אמנות

רינה בובראוגלו ומימי אילת

שני מפגשים | בתאריכים:

23.06.26 (17:00-20:00), 25.06.26 (16:30-18:30)

(ביון) *"In every session, something must die"*

לקראת תום שלוש שנות הלימודים בתוכנית ננסה, בסדנה חווייתית זו, לחקור את משמעויותיהם של סיום ופרידה דרך כלים יצירתיים. נשתמש בחומרי אמנות פלסטית על מנת לאפשר הבעה לא מילולית. באמצעות שפת האמנות הממשית והאסוציאציות שזו תעורר, נתבונן בתחושות, רגשות ומחשבות המלוות תהליכי סיום. העבודה דרך מדיום היצירה אינו דורש כל ניסיון קודם מלבד הנכונות להתנסות, לשחק ולחקור.